

Kamanice Kuşatması 1672

Kahraman Şakul

İstanbul, Timaş Tarih, 2021, 112 sayfa, ISBN: 978-605-08-4234-0.

Abdülkerim ŞİMŞEK*

Kitabın müellifi Kahraman Şakul, lisans ve yüksek lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nde aldı. Doktora çalışmasını 2009 senesinde Georgetown Üniversitesi Tarih Bölümü'nde tamamladı. Osmanlı askeri ıslahatları, siyasi kültürü ve Osmanlı teknoloji tarihi üzerine çeşitli ulusal ve uluslararası akademik dergilerde makaleler yayınlamış, yine Osmanlı askerî tarihi hakkında ulusal ve uluslararası konferanslar düzenleyip çeviriler yapmış ve bir derleme hazırlamıştır. *Kamanice Kuşatması 1672* adlı eser dört ana bölümden oluşmaktadır. TÜBİTAK proje eseri olması dolayısıyla görseller ile zenginleştirilip desteklenenmiş kitap, seferi okuyucunun zihninde betimlemesine yardımcı olmaktadır. Eserin dili oldukça hafif olmakla birlikte, anlatılması amaçlanan konu açıkça ifade edilebilmiştir.

Eser Kamanice Kuşatması'nı tüm hatları ile ele almakta ve harita kullanımı ile anlatımını desteklemektedir. Eser, Osmanlıların kuzeyde ulaştıkları en uç noktayı ele alıyor ve kitapta bu serinin başka seferler ile genişletileceği belirtiliyor. Okuyucu, haritalar ile birlikte kuşatma sırasında Osmanlı ordusunun dizilişi ve saldırı yönleri hakkında bilgi sahibi olabilmektedir. Eser, muhasaraya katılan Yusuf Nâbî, Hacı Ali Efendi ve Abdurrahman Abdi Paşa'nın kuşatma sırasında kaleme aldıkları eserler ana kaynak olarak kabul etmiş ve bu eserler üzerinden desteklenmiştir.

Eserin giriş kısmı kaynakların ne olduğu ve güvenilirliğinin sorgulanmasıyla başlamıştır. Kaynaklar incelendikten sonra kuşatmanın ideolojik boyutuna değinilmiş, Sultan IV. Mehmed'in sefere çıkış

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Milli Savunma Üniversitesi ATASAREN Harp Tarihi, İstanbul

sebepleri ve etkileri hakkında önemli bilgiler verilmiştir. İngiliz gazetesi London Gazette'in kuşatmayı haber aldığı ve kuşatmayı takip ettiği bu bilgiler arasında yer almaktadır.

Giriş kısmında etnografik ve antropolojik boyut incelenmiş, Osmanlı kaynaklarında kullanılan tabirlerin günümüze denk düşen anlamları açıklanmıştır. Dönemin Osmanlı kaynakları Polonyalılardan Leh; Avusturyalılar Nemçe, Ukraynalılar Rus ve günümüz Rus halkından da Moskof şeklinde bahsetmekteydi. Eserde bu kısım, ileride kullanılacak tabirlerin hangi millete karşılık geldiği ve kitabın ilerleyen kısımlarında yanlış anlaşılmaya yol açmaması için sade ve açıklayıcı bir dille kaleme alınmıştır.

Osmanlı fütihat sisteminin ana damarlarından biri olan kuşatma savaşlarının teknik boyutu, yine giriş kısmında açıklayıcı bir şekilde ele alınmıştır. Çeşitli kuşatmalardan bilgiler aktarılmış, kuşatmaların safha safha incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Osmanlı'nın kuşatma savaşlarında üstünlüğünün sebepleri Avrupa'dan çeşitli örneklerle karşılaştırılmış ve Osmanlı'nın nasıl hâkim bir güç haline geldiğini anlamak okuyucuya bırakılmıştır. Osmanlıların yeni kuzey siyasetine ışık tutulmuş, yeni kuzey siyasetini hayata geçiren Köprülü ailesi hakkında kısa ve anlaşılır bilgiler verilerek okuyucunun bilgi sahibi olması sağlanıp giriş kısmı bitirilmiştir.

“Sefer Yürüyüşü” adlı bölüm Osmanlı ordusunun Kamanice'ye giderken kullandığı güzergâh hakkında bilgi verilmiş ve sefer yürüyüşü haritalandırılarak okuyucuya menzil sisteminin temel özelliklerini görsel materyaller üzerinden anlatma amacı güdülmüştür. Osmanlı ordusunun Kamanice'ye gidiş ve dönüşünün ne kadar sürdüğü, yürüyüş sırasında yaşanan aksaklıklar ve ordunun konakladığı kısımlar dönemin kaynaklarından örnekler alınarak zenginleştirilmiştir. Bölümün sonunda Kamanice'ye ulaşan Osmanlı ordusunun muharip kıtaları, geri hizmet kıtaları ve ordu esnafının toplam mevcudiyeti üzerine sayısal veriler verilmiştir.

“Kamanice Kuşatması” adlı ikinci bölümün girişinde Kamanice Kalesi'nin teknik ayrıntılarına değinilmiştir. Kamanice istihkâmları üç bölümden oluşmaktadır; eski kale, yeni kale ve kasaba. İkinci bölümde kale bölümlerinin Lehçe isimlendirilmeleri, ardından Osmanlı hâkimiyetine geçişle birlikte Osmanlılar tarafından değiştirilen isimlendirmelere yer verilmiştir. Kalenin doğal konumu ve mimariden kaynaklanan özellikleri hakkında verilen teknik bilgiler, Osmanlı ordusunun kuşatmayı yaparken nasıl bir yol çizdiğine dair önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Kuşatma öncesi Lehistan içişlerine değinilerek seferin siyasi boyutunda yaşanan durumlara açıklık getirilmiştir. Bölüm alt başlıklara ayrıldığından metnin bütünlüğü korunmaya çalışılmış, böylece okuyucuya bağlamından kopuk olmayan bir metin inşa edilmiştir. Bölümün alt başlıklara ayrılması okuyucunun metinden kopmasını engellemiş ve kuşatmanın evrelerini müellif açısından ayrıntılı bir biçimde açıklama imkânı tanımıştır.

İkinci bölümün devamında Osmanlı ordusunun aynı dönem kuşatmalarında kullandığı teknik ve taktiksel bilgilerle Osmanlı kuşatma mantığının temeli ortaya konmuştur. Osmanlı ordusunun kuşatmayı yapacağı araziye girmesinden sonra yaptığı klasikleşmiş keşif hareketini, Kamanice Kuşatması özelinde Kara Mustafa Paşa'nın yaptığı bilgisi verilip kuşatma hazırlıklarından bahsedilmiştir. Tatar askerlerinin Osmanlı ordusuna katılmasının yanı sıra Tatarların döneme damga vuran yağmacılık özelliklerine de

değinilmiştir. Dönemin müelliflerinden alınan bilgiler ışığında Tatarlar hakkında ufak anekdotlar verilmiştir.

Eser, Osmanlı ordusunun mevcuduna değinirken ordunun beraberinde getirdiği top mevcudu, isimleri ve bu topların teknik özelliklerine değinerek kuşatmalarda topun önemi okuyucuya aktarmıştır. 3D çizimler ile desteklenen bu bölümde Osmanlı ordusunun yer aldığı kolların karşısına düşen burcların çizimleri yer almaktadır. Kaynaklardaki bilgilerden yola çıkılarak Osmanlı ordusunun kolları ve evrelere göre konumları resmedilmiştir.

Osmanlı kale cengi usullerinden metris ve sıçan yollarının ne olduğu tanımlanarak bir sonraki sayfada yer alan Fransızca-Türkçe açıklamalı kuşatma planında okuyucunun metris ve sıçan yollarının konumlarını görmesine yardımcı olunmuştur. Devamında kuşatma günlere ayrılarak Osmanlı ordusunun günlere göre hangi görevleri yerine getirdiğinden bahsedilmiştir.

Osmanlı ordusunun kuşatma usulüne uygun şekilde hazırlıkları yerine getirmeye başlamasından sonra ilk müzakerelerin başladığı bilgisi verilmiş, müzakerelerin nasıl sonuçlandığına değinilmiştir. Burada Osmanlıların, kale garnizonunun kaleyi vermeleri karşılığı canlarının bağışlandığını belirten ‘‘aman verme’’ usulü okuyucuya sade ve anlaşılır bir dille aktarılmıştır. Kalenin aman verilerek alınmasından sonra kale garnizonunun en yakın kaleye Osmanlı muhafız kıtası ile intikallerinin sağlanması olarak da geçen ‘‘vire’’ etme, yine bölüm içinde anlatılmaktadır. Müzakerelerin başarısız geçmesi sonrası kuşatmanın evrelere devam edecek alt başlıklar, günler ve olaylar üzerinden devam edip metnin bağlamını korumaktadır. Haritalar ve resimler tarihlendirme usulüne ve anlatıma uygun bir şekilde kullanılmaya devam etmiştir.

Kuşatmanın başarıya ulaşması akabinde garnizonun teslim olması, kutlamaların başlaması ve İstanbul’a ulaşan haber ile birlikte yaşanan ortam zengin bir dille okuyucuya aktarılmıştır. Her kuşatma sonrası Osmanlı ordusunun, ele geçirdiği kaleyi kendi usullerine uygun bir şekilde imar ve inşa faaliyetlerinden bahsedilmiş ve böylece Osmanlı kuşatma mantığının, kuşatmanın sona ermesinden sonra yaşanan evre hakkında bilgi verilmiştir. Müellif, Kamanıçe Kuşatması’nın başarıya ulaşması sonrası Ukrayna topraklarındaki siyasi ortam hakkında bilgi vermekte ve Osmanlı’nın Kamanıçe’deki imar faaliyetlerini incelemektedir. İmar faaliyetlerinin Osmanlı fütihat sistemindeki rolü hakkında bilgi verilmekte ve Kamanıçe özelinde başarısına değinilmektedir. Müellif, 1699 yılında Kamanıçe’nin tekrar Lehistan eline geçmesi ile birlikte Osmanlı’nın yeni kuzey siyaseti hakkında, kendi görüşlerinden yola çıkarak bir çıkarımda bulunup bölümü sonlandırmıştır. Sonuç kısmında yazar, kitabın içeriğinde yer alan bilgileri tekrar süzgeçten geçirerek nedenleri ile birlikte açıklama gayesine girmiştir. Eserin yazılış amacı, kullanılan kaynakların güvenilirliği, Osmanlı mimarisine ait izler ve edebiyata olan etkileri sonuç bölümünde işlenmiştir. İstifade edilen kaynaklar da kaynakça bölümünde birincil ve ikincil kaynaklar olmak üzere verilmiştir.